

נייר עמדה לישיבת הוועדה לזכויות הילד 11.07.23 בנושא: מחסור במעונות יום ובכיתות לימוד בחברה הבדואית בנגב

בימים אלה, בהם מערכת החינוך והרשויות המקומיות פועלות למען שיפור איכות החינוך והטיפול בפעוטות מגיל לידה עד שלוש, מצער לקרוא דוחות מעודכנים, המעידים על הזנחה רבת שנים של ילדי החברה הבדואית בנגב. האפליה, הכאב של הילדים, של המשפחות, ובעיקר של האימהות, זועקת לשמיים מה שמחייב טיפול עומק דחוף.

אנו, ב"עמותה למען הילד בגיל הרך" מאמינים ש"שילד הוא ילד", באשר הוא, ללא הבחנה במין, בגזע או בלאום, ללא הבחנה בשיוכו החברתי או במקום מגוריו, וכי עליו, כחברה הדוגלת בשיוויון, החובה לתת לילד את מירב האפשרויות והזכויות, כדי שיצליח ויגדל להיות אזרח מן המניין. זאת, ללא קשר לחילוקי דעות על הכרה, על קרקעות או על העדפות פוליטיות. החינוך ככלל, והחינוך לגיל הרך במיוחד, הוא הנושא החשוב בראייה חברתית לאומית עתידית, החינוך הוא זה שיאפשר השתלבות אמיתית בין הציבורים בתוך החברה הישראלית, ועל קובעי המדיניות לתת את הדעת ולפתור את הקשיים והבעיות בחברה הבדואית.

דוח מחקר שפורסם ע"י המשרד לשיוויון חברתי, האגף לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב, באמצעות חברת נאס – נאס וארגונים נוספים הפועלים בנגב, מצביע על מחסור במעונות ובגנים, על היעדר תשתיות מתאימות ועל מחסור בציוד מתאים, על מחסור בכוח אדם מתאים ועל שיעור נמוך של ילדים הלומדים בגני ילדים בחינוך הבדואי בנגב. הדבר נכון לגבי כלל הילדים בגילאי לידה עד 6, כולל גם ילדים בגיל 3-6, הזכאים לחינוך חנים ונמצאים מחוץ למערכת החינוך, ומתעצם ביחס לפעוטות בגיל לידה עד 3.

על פי המחקר הנ"ל, בחברה הבדואית כ-66,000 ילדים עד גיל 6 (22% מהחברה) מהם 34,300 ילדים בגיל לידה עד שלוש. רק כ-5% מכלל הפעוטות והתינוקות הבדואים נמצאים במסגרות מפותחות (לעומת 25% באוכלוסייה הכללית). שיעור גבוה של ילדים נמצאים במסגרות לא מפותחות. זאת, למרות שמחקרים רבים מצביעים על העובדה שההתפתחות בגיל לידה עד שלוש היא קריטית להצלחה בכל שאר שלבי החיים ומשמעותית לקהילות ולחברות. **היצע המעונות** אינו עונה על צרכי האוכלוסייה. בשנת 2023 יש 22 מעונות יום מפותחים (כולם בתפוסה מלאה) בהם כ-1200 פעוטות, וכ-300 משפחתונים מפותחים, בהם כ-1500 פעוטות. קיים מחסור גם במסגרות מותאמות לילדי החינוך המיוחד ורק 10% מהילדים שאותו עם עיכובים התפתחותיים משולבים במעונות שיקומיים 10.4%.

בעיית כוח האדם אף היא משמעותית, (כפי שקורה בכל הארץ). יש מחסור חמור באנשי מקצוע עם התאמה ורגישות תרבותית ולשונית ומחסור במענים מותאמים לצרכי ההורים (רוחניים, דתיים). **התמונה הכוללת מעידה על מחסור במסגרות ציבוריות איכותיות (זו בעיה ארצית), מחסור בכוח אדם מתאים, אין מספיק פיקוח, במיוחד במשפחתונים, ויש מיעוט מפקחות ומדריכות ערביות.** המחסור במסגרות לפעוטות משפיע על תעסוקת נשים, המעדיפות להשאר בבית, מה גם שהפער בין הכנסתן לעלויות של המסגרות אינו כדאי. התהליך הבירוקרטי למיצוי זכויות המשפחות הוא מסורבל מאוד ורק משפחות עם תיק ברווחה זכאיות לסבסוד. מכל האמור לעיל מתקבלת תמונה עגומה המחייבת פעולה מקיפה ועתירת משאבים. אף שניתן לראות בשנים האחרונות מעט שיפור, בעיקר ברמת ההחלטות בעוד שיישומן איטי מדי.

האתגרים העומדים בפני קובעי המדיניות, מחייבים את כל ועדות הכנסת לשלב ידיים לדון בסוגיות, לבחון את תמונת המצב ולהמליץ על דרכים אופרטיביות להצלת אזרחי העתיד.

לאה אופיר
חברת הוועד המנהל

נכתב ע"י אמינה נעאמנה אלעטאונה
חברת הוועד המנהל
תושבת חורה
מנהלת אשכול גנים בביר אל-משאש